Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Maria Zabala Egues

Elduain, Gipuzkoa (1914-2010)

Aurkibidea

Biografia

Elizalde baserrian jaioa, oso gazterik ama galdutakoa. Baserriko lanetan ibili zen bere gaztaroan, eta ondoren gerratik zauritua itzuli zen bere anaia zaintzen aritu behar izan zuen urte askoan.

Zintak

ELD-001

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2009-11-12

- **Iraupena**: 56 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Arteaga, Karmele

Pasarteak

1. Ume zela, mendian galdu zen aitaren bila joanda

- **Erref**: ELD-001/002
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:00:50. **Bukatu**: 00:02:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Bi anaia zituen; eta, bere ondorengo anaia erditzean, ama hil zen. Ama ez zuen ezagutu. Aita artzaina zen eta hark hazi zuen. Goikoetxeko aitonak sehaskan zaintzen zuen. Behin gelatik ihesi egin zuen eta mendira joan omen zen aitaren bila, arkume txikiak ikustera. Mendian aurkitu zuen gizon batek eraman zuen etxera bueltan.

2. Jende pobrea eskean etortzen zitzaien baserrira

- **Erref**: ELD-001/003
- **Iraupena**: 0:02:16. **Hasi**: 00:02:40. **Bukatu**: 00:04:56
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Txikitan eskolara bidaltzen zuten. Maisua beti paseatzen ibiltzen zela dio. Eskolan ez zuen asko ikasi. Anaiekin etxean egoten zen eta beldurrez ibiltzen zen eskean etortzen zirenekin. Jende pobre asko etortzen zen kaletik eskean. Janaria ematen zieten. Beraiek ez zuten goserik pasa, taloa, gazta, urdaia, sardina zaharra, bakailaoa... jaten zituzten.

3. Herriko eskolan bihurrikeriatan

- **Erref**: ELD-001/004
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:04:56. **Bukatu**: 00:08:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:
Eskolan, mutilak eta neskak elkarrekin ibiltzen ziren. Eskolan euskaraz

ibiltzen ziren, nahiz eta maisua erdalduna izan. Sariak ematen zizkieten eta bere anaiari pilota eman zioten. Anaiak txoria bizirik harrapatu eta eskolan maisuari bota omen zion, denek barre egiten zuten bitartean. Ez zuten fundamenturik egin eskolan, bihurrikeriatan ibiltzen ziren, bata besteari tinta botatzen eta horrelakoetan. Ez zituzten zigortzen. 14 urtera arte izaten zen eskola. Ondoren, Iruñeko maisua etorri zitzaien.

4. Baserrian egiten zituzten lanak

- **Erref**: ELD-001/005
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:08:19. **Bukatu**: 00:10:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Baserrian lana egiten zuen, artoa egiten eta. Bi behi zeuzkaten eta ardiak mendian. Txekorrak saldu egiten zituzten eta diru harekin ogia ordaintzen zuten. Tolosako Korreo kalean, Garmendia zenean egiten zituzten enkarguak. Izebak ekartzen zizkien enkarguak eta etxeko garbitasunaz ere bera arduratzen zen.

5. Gerra hasi zenean, eskopetak eskatu zizkieten

- **Erref**: ELD-001/006
- **Iraupena**: 0:04:48. **Hasi**: 00:10:02. **Bukatu**: 00:14:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:
Gerra etorri zenean, anaia Iruñean zegoen San Ferminetan; handik greba zetorrela esanez bueltatu zen. Kanpotik etorritako mutil gazteak etxera eskopeta eske etorri zitzaizkien. Gerra bukatu zenean, ehizara joaten ziren eta batak bestearen eskopetak ikusi zituzten, gerra garaian kendutakoak. Haietako eskopeta batekin gertatutako salerosketaren anekdota kontatzen du.

6. Itsua zegoen anaia zaintzen

- **Erref**: ELD-001/007
- **Iraupena**: 0:02:18. **Hasi**: 00:14:50. **Bukatu**: 00:17:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:
Orain lehen baino bekatu gehiago daudela dio. Orain jendea utzita dagoela pentsatzen du. Gerra tristea da, ez du horrelakorik gehiago ikusi nahi. Anaia itsututa gelditu zitzaion gerra ondoren eta berak zaindu zuen. Donostiara medikura eraman zuen eta medikuak ez zuen euskaldunik ikusi nahi. Anaia elizara, tabernara eta Tolosara eramaten zuen eta erretiratu zenean pentsio txikia jarri ziotela dio.

7. Soldaduak joaten ziren mezara joatea debekatu zieten

- **Erref**: ELD-001/009
- **Iraupena**: 0:01:27. **Hasi**: 00:20:16. **Bukatu**: 00:21:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:
Hiru anai-arreba ziren. Herriko apaiza Etxeberria zen eta ez zen txarra. Soldaduak mezara joaten ziren jaietan. Bi meza izaten ziren eta apaizak debekatu egin zien soldaduen meza berera joatea.

8. Baltsean ibiltzeagatik Kongregaziotik botatzeko arriskua

- **Erref**: ELD-001/010
- **Iraupena**: 0:01:53. **Hasi**: 00:21:43. **Bukatu**: 00:23:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eliza giroko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:
Kongregazioaz hitz egiten du. Baltsean ibiliz gero zinta morea jartzen zien eta ondoren kongregaziotik kanpora botatzen zituzten. Neskame ibiltzen zirenek ederki zekiten baltsean. Behin baltsean ibiltzeagatik abisua eman zieten sakristiara joateko eta Kongregaziotik botako zituztela esan zieten; zinta morea ez emateagatik ez ziren Kongregaziora joaten.

Transkripzioa
- Ta kongregaziyuak-eta bazian ordun?
- Kongregaziyuak-ta bai. Txintxo ibiltzen zan ordun kongregaziyoko jendea. Ta baltsen-ta ibiltzen bagiñen, berriz, aurreneko egunen zinta morea, ta hurruna berriz’e ibiltzen bagiñen, fuera kongregaziotiken! Ta beste kongregazion aurren hola denak errenkan [sillen] jarri ta han eoten giñen. Batzuk goitik behera ta bestek zeharka elizen. Ta hala, ni ta beste bat ibili giñen balsen. Baltsen jakin ez, ta ibilli. Bestek ikusten giñun ta! Neskame juten zien neskak etorri ta haik bai earki! Ta gu inbirin-ta ibiltzen giñen. Baltsen hasten giñen ta… Hala, baltsen genbintzela, ta, abisoa. Ta baltsetik [geldittu] giñenen, neska txoro batzuk bazien hor, ta zea juteko, sakristia juteko. Ta sakristin esan zuen, hor ziela maixtrak, maixtrak juten zienak, gure maixtrak, “Hok die —apaizai esaten zien— baltsen ibili dienak hok die”, ta “Baltsen ibiltzen bazeate, koregaziotik fuera, e! Ta oain ibili

zeatelako zinta morea eman beharko dezue". Ta zinta morea ematea lotsa zan, ta bat'e ez giñen juten kogregazioa orden. Bat'e ez jun, hoixe. Baiño ordun komunioa bai jun, komunio hartzea bai jun, baiño kongregazion ez giñen jartzen. Libre! Ta holaxe ibiltzen giñen.
- Ta kongregaziyuan meza zan garaian beste eliza batea juten ziñaten o ze iten zenuen?
- E?
- Kongregaziyoa ez juteatik ze iten zenuen, aparte jarri, ondon?
- Bat'e ez, lehengo tokin, lehen jartzen giñen eozein tokitan jarri itten genun orden. Hola.

9. Elduaingo festetan komeriak baltseko kontuekin

- **Erref**: ELD-001/011
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:23:36. **Bukatu**: 00:25:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Dantza

Laburpena:
Konfesatu egin behar izaten ziren. Festetan baltsean ibili zirela kontatzen du. Hernaniko Beltza zen soinu-jotzailea eta bere anaia, berriz, danborra jotzen zebilena. Alkatea terrazara atera zen eta jendeak soinua gelditzeko eskatzen zionean, ezetz esan zien, berak ere gustura dantzatuko lukeela esanez. Hau dena Elduaingo festetan gertatu omen zen, irailaren 8an.

Transkripzioa
- Ta gero konfesatu in behar.
- Bai hua´re konpesatu in behar! Ta apaizak ez ibiltzeko gero, e! Zea zala, hue pekatue zala. Ta pestak etorri die ta baltseko soiñua hasi du plazan, ta baltseko soiñua hasi zonen, jendea baltsen, ta guk'e ibilli in ber gendula ta gu're ibilli giñen. Ni Ermentariko o Errotazaharreko Seberianokin nitzen baltsen, ta nere lagune zan berriz Elduko [Goienetxekokin]. Ta baltsen hasi gea ta alkatek soiñu jotzaillena jun ta... Hernaniko Beltza zan soiñu jotzen ta nere anaia danborra jotzen. Harek [emanazi zun], "Earki jotzen dek hik danborra ta nei asko laguntzen diak eta hi jarri nere ondon danborra jotzen" esaten zion nere anaiai. Hasi die dantzan baltsen ta, hasi gea ta, alkatea bultzaka bata besteai, denai; zea, nexka... beste nexkan aitte're bai bultzaka baltsea, soiñujotzailei, ta "Nei erregea etortzen bada're ez naue hemendik kenduko e, hau nerea da, ta nik aintzet hemen, hoik nahi duena ittea daukea". Ta alkatea Goitia zan ta terraza atea da ta "Alkatea! Ez al dituzu ikusten hok, baltsen nola dabiltzen! Soiñu hoi geldittu zazu!", "Soiñua geldittu, motel? Nahio nuke nik holako sasoia banitxoken, seittun hasiko nitxoken baltsen!" harek, berriz, Maixueneko terrazatik. Haik pestak! Haik pestak ibiltzen giñun! Jesus! Mundu guztitik baltsen ibili nahi ta ez uzten! Ta bat'e jakiñ ez baltsen ibiltzen. Ibilli! Bestek ibiltzen ziela ta gu're ibilli. A! Hoik komerik ibiltzen giñun guk.
- Hoi ze, Elduaingo festetan?
- Elduaingo pestatan, bai.
- [...] izaten zan hoi o noiz izaten zan?
- E?
- Noiz izaten zian festak hemen?
- Ocho de septiembre. Holaxe ibiltzen giñen gu.

10. Jaietan soinua plazako arkupeetan

- **Erref**: ELD-001/012
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:25:44. **Bukatu**: 00:27:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Kultura » Dantza
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:
Elduaindik ez ziren beste inora baltsera joaten. Jaietan plazako arkupetan soinua jotzen zuten. Herrikoek etxera erretiratzeko eskatzen zieten eta mutilak atzetik segika izaten zituzten. Oraingo gazteek lasaitasun gehiago dutela pentsatzen du. Orduan infernura joango zirela esaten zieten eta orain, berriz, ez.

11. Herriko festetan, hainbat joko egiten zituzten

- **Erref**: ELD-001/013
- **Iraupena**: 0:00:53. **Hasi**: 00:27:47. **Bukatu**: 00:28:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Aisia » Kirola » Herri-kirolak

Laburpena:
Festetan, oilaskoa lurrean sartzen zuten, lepoa kanpoan zuela, eta hari lepoa moztu behar izaten zioten ezpatarekin mutilek, begiak tapatuta zituztela. Koxkola apustuak ere egiten zituzten.

12. Txikitako jolasak eta kalabaza batengatik pasatako beldurra

- **Erref**: ELD-001/014
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:28:40. **Bukatu**: 00:31:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Sokasaltoan eta harri-txingoka ibiltzen ziren. Tortolosetan ere ibiltzen ziren. Neska asko elkartzen ziren jolasteko. Berastegira paseatzera joaten ziren eta hango mutilak harrika ibiltzen zitzaizkien. Behin, neska batzuk garrasika etorri zitzaizkien beldurtuta, etsaiak zeudela esanez. Gerturatu zirenean, barnean kandela piztuta zuten kalabazak besterik ez zirela ikusi zuten, Berastegiko mutilek haiek izutzeko jarritakoa.

13. Gaztetan mutilekin gertatutako anekdota

- **Erref**: ELD-001/015
- **Iraupena**: 0:01:49. **Hasi**: 00:31:31. **Bukatu**: 00:33:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:
Berastegiko mutilak astakiloak ziren. Behin, oinez joan ziren Berastegiko batengana kandelak erostera; eta, bueltan zetozela, mutilak elur-tiraka hasi zitzaizkien; neskek korrika jaitsi behar izan zuten.

14. Baserriko janaria, gosea eta kontrabandoa

- **Erref**: ELD-001/016
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:33:20. **Bukatu**: 00:35:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Baserrian lana egiten zuten, artoa egiten, patata, garia. Ogia ere etxean egiten zuten. Taloa aitak egiten zuen, tomateekin, gaztarekin, sardina zaharrekin. Ogia erosteko dirurik ez zuten eta txekorra saltzen zutenean ordaindu behar izaten zuten. Txokolatea gutxi izaten zen. Gerra ondoren gosea pasa zuten. "Monigote" deitzen zituzten patata batzuk jaten zituzten. Irin bila menditik barrena kontrabandoan joaten ziren. Ilunduta zegoela joaten ziren Guardia Zibilak ez harrapatzeko. Astoarekin joaten ziren.

15. Baserrian lan asko egiten zen, baina dirurik ez zegoen

- **Erref**: ELD-001/021
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:43:04. **Bukatu**: 00:46:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Kintoak eskatzen zituztenean, denak joaten ziren. Ez zegoen lanerako inor. Emakumeek ere lanera atera behar izaten zuten, eta beldurrez zebiltzan bonbak botatzen zituztelako. Gerra tristea da. Baserrian behintzat jatekorik bazuten. Orain dena erosi egiten da. Lehen garia eta artoa ere egiten zuten. Lan asko egiten zen baserrian. Dirurik ez zegoen. Zerbait saltzen zutenean ordaintzen zituzten gauzak. Ez zegoen kapritxotarako dirurik. Ez zegoen orain bezalako erretirorik. Orain jendea markesak bezala bizi da; eta, hala ere, kexaka.

16. Emakumeak neskame edo fabrikara

- **Erref**: ELD-001/023
- **Iraupena**: 0:00:59. **Hasi**: 00:47:28. **Bukatu**: 00:48:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Lanbideak » Neskameak
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:
Emakumeak neskame joaten ziren. Beste batzuk fabrikan hasi ziren lanean. Gutxi irabazten zen. Hamabost egun pasa ondoren, duro zilarra. Orain dirua dago, denok aberatsak gara.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-17

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com